

Renée Nip

Persoonlijkheden

Beetke van Raskwerd, weduwe Van Ewsum (†1554)

Renée Nip laat aan de hand van het leven van een weduwe uit de Groningse Ommelanden, Beetke van Raskwerd, de complexiteit van de positie van de vrouw in de late middeleeuwen zien. In een mannenmaatschappij moesten de opvattingen over de inferieureit van de vrouw in overeenstemming worden gebracht met de behoeften van de dagelijkse werkelijkheid. Na de dood van haar man, Wigbold van Ewsum, nam zij diens rol over en werd behalve moeder ook vader en hoofd van de familie.

In het Groninger Museum hangt een portret van Beetke van Raskwerd (†1554), weduwe van Ewsum, dat omstreeks 1530 is geschilderd. Dit is een van de weinige bewaard gebleven zestiende-eeuwse portretten uit de huidige provincie Groningen. Beetke is afgebeeld als een niet meer zo jonge vrouw, gekleed in de stemmige dracht van een weduwe, enkel opgesierd met een kostbare gordel als uiting van haar hoge status. Op haar schoot zit een hondje dat in de schilderkunst van die tijd echtelijke trouw en kuisheid symboliseerde. Een venster achter haar geeft uitzicht op een ruïne waarnaar twee monniken staan te wijzen. Dit tafereel benadrukte de vergankelijkheid en ijdelheid van het aardse bestaan. De ruïne doet denken aan de borg Ewsum in Middelstum, waar de restanten van de ronde schutstoren nog steeds te zien zijn. Beetke is geïdentificeerd op basis van de wapens die op het portret zijn aangebracht.¹

Ik kwam Beetke voor het eerst tegen in het kader van een project waarin het belang van leeftijd voor de levensloop van vrouwen in de Middeleeuwen

1 Lies Ast-Boiten, 'Het portret van Beetke van Raskwerd', in *Stad en Lande. Cultuurhistorisch tijdschrift voor Groningen*, jrg. 3, nr. 3 (1994) 2-7.

werd onderzocht. Het is namelijk opvallend dat vrouwen uit die periode die een invloedrijke positie in het openbare leven hebben vervuld, pas op gevorderde leeftijd, veertig jaar of ouder, naar voren traden.² Ik zocht hiervoor Groningse vrouwen en er is geen middeleeuwse vrouw uit het noordelijk kustgebied over wie zoveel bekend is als over Beetke. De meeste informatie over haar is te vinden in het boek van mevrouw M. Hartgerink-Koomans, die als eerste het familiearchief van de Van Ewsums heeft onderzocht.³ Deze was evenwel nog niet vanuit een genderperspectief bestudeerd. Ik ontdekte in haar een intrigerende vrouw, niet alleen door de kracht en capaciteiten die ze toonde, maar ook door de ogenschijnlijke tegenstrijdigheden in haar gedrag. Mijn onderzoek vergrootte vanzelfsprekend mijn inzicht in de (on)mogelijkheden die vrouwen in haar tijd hadden. Het bevestigde bovendien mijn ervaring dat hoe meer een onderzoeker zich in zijn of haar onderwerp verdiept, hoe complexer dit blijkt te zijn. De door de Kerk verbreide visie op de seksen vond in de dagelijkse werkelijkheid een veelheid aan, vooral pragmatische invulling.

Beetke van Raskwerd was het enige kind van Azege Aylkema, hoofddeling in Raskwerd. In de Friese landen, waar de Groninger Ommelanden toentertijd deel van uitmaakten, droegen de edelen de titel hoofddeling. Als erfdochter was Beetke een aantrekkelijke partij en in 1502 trouwde ze met Wigbold, de jongste zoon van Onno van Ewsum (†1489), hoofddeling in Middelstum. Ze moet toen tenminste vijftien jaar, de huwbare leeftijd voor meisjes, zijn geweest. Het echtpaar vestigde zich na een roerige tijd, waarin verschillende buitenlandse vorsten een poging hadden gedaan hun gezag in het noordelijke kustgebied te vestigen, in 1520 definitief op het familiegoed in Middelstum.⁴ Na een huwelijk van ruim vijftientig jaar verloor Beetke in 1527/28 haar man en pas na deze ingrijpende gebeurtenis duikt ze in de bronnen op. Ze bleef achter met acht kinderen, vijf jongens en drie meisjes, en was inmiddels de veertig gepasseerd. Haar weduwestaat duurde nog eens zevenentwintig jaar: ze stierf in 1554 op een leeftijd van

2 Zie hiervoor Anneke B. Mulder-Bakker en Renée Nip, eds., *The Prime of Their Lives: Wise Old Women in Pre-Industrial Europe* (Leuven etc. 2004).

3 RHC Groninger Archieven, Familiearchief Van Ewsum; M. Hartgerink-Koomans, *Het geslacht Ewsum* (Groningen 1938).

4 Hartgerink-Koomans, *Het geslacht Ewsum*, 115-118; R.I.A. Nip, 'Opname in een groter verband' in: M.G.J. Duijvendak e.a. (red.), *Geschiedenis van Groningen 1. Prehistorie – Middeleeuwen* (Zwolle 2008) 295-361, aldaar 346-361.

tenminste 67 jaar.⁵

Het leven dat Beetke als weduwe leidde, was gezien haar sociale positie niet uitzonderlijk, maar zeker niet voor iedereen weggelegd. Veel weduwen hertrouwden of sloten zich bij een religieuze gemeenschap aan, een optie die in de zestiende eeuw echter veel van zijn aantrekkingskracht had verloren. In de middeleeuwen, maar ook al eerder en nog lang erna, werden vrouwen medisch gezien lichamelijk en geestelijk als inferieur aan de man beschouwd. Theologen ondersteunden deze visie en verklaarden met de bijbel in de hand de vrouw ondergeschikt aan de man. In de praktijk betekende dit dat vrouwen in juridische zin handelingsonbekwaam waren en geen publieke functies konden vervullen. In Groningen bezaten alleenstaande volwassen vrouwen, dus ook weduwen, in vergelijking met andere delen van West-Europa een grote juridische en financiële onafhankelijkheid, maar dat betekende nog geen gelijkwaardigheid aan mannen. Ook zij hadden geen toegang tot scholen en universiteiten en konden alleen langs informele kanalen kennis verwerven in een mate die door hun omgeving werd bepaald.

Toch blijkt uit de middeleeuwse bronnen dat er altijd vrouwen zijn geweest die poogden tot de publieke sfeer door te dringen. De reacties hierop waren ambivalent. Sommige vrouwen viel bewondering ten deel, omdat zij dankzij de goddelijke genade hun zwakheden hadden overwonnen en als een man handelden. Vaker evenwel werden zij verguisd als door de duivel misleide vrouwen die hun plaats niet kenden.⁶ De vrouwen die in het openbare leven naar voren traden, kunnen ruwweg in twee groepen worden ingedeeld. Enerzijds zochten verschillende (semi-)religieuze vrouwen naar erkenning als een uitverkoren tussenpersoon tussen God en de wereld. Enkel werden, bijvoorbeeld dankzij hun visioenen, als spreekbuis van God gezien en konden zo invloed op kerk en maatschappij uitoefenen.⁷

- 5 Hartgerink-Koomans, *Het geslacht Ewsum*, 96, 120; W.J. Formsma, R.A. Luitjens-Dijkveld Stol, A. Pathuis, *De Ommelander borgen en steenhuizen* (Groninger Historische Reeks 2, Assen/Maastricht 1987) 53, 223-224; Renée Nip, 'Family Care. Ludeke Jarges (†1469) and Beetke of Raskwerd (†1554): Two Strong Women from Groningen' in: Mulder-Bakker en Nip, *The Prime of Their Lives*, 39-64, aldaar 51.
- 6 Zie bijvoorbeeld P. Bot, *Tussen verering en verachting. De rol van de vrouw in de middeleeuwse samenleving* (Kampen/Kapellen 1990); A. Blamires (ed.), *Women Deafeamed and Women Defended. An Anthology of Medieval Texts* (Oxford 1992) 135-144.
- 7 Zie bijvoorbeeld Anneke B. Mulder-Bakker, *Lives of the Anchoresses. The Rise of the Urban Recluse in Medieval Europe* (Philadelphia 2005).

De meesten werden echter als ketterse of heks veroordeeld. Anderzijds waren er rijke en vooraanstaande vrouwen, edelvrouwen en vorstinnen, die bij afwezigheid van hun echtgenoot, diens taken waarnamen. Eenmaal weduwe namen zij soms zelfs zijn plaats in.⁸ Tot deze laatste categorie behoorde Beetke van Raskwerd, weduwe Van Ewsum. Het succes van die ondernemende vrouwen, zowel vrome als wereldse, was behalve van hun eigen capaciteiten sterk afhankelijk van de mogelijkheid en bereidheid tot steun van de mannen om hen heen. Alle middeleeuwers, mannen én vrouwen, deelden de aangehaalde opvattingen over de verhouding tussen de seksen. Actieve vrouwen als Beetke streefden dan ook geen verandering na, zoals de latere feministen, maar probeerden veeleer theorie en praktijk met elkaar te verzoenen.

Beetke heeft haar schoonvader Onno van Ewsum, die aan de basis van de macht van dit hoofdelingengeslacht stond, niet of nauwelijks gekend.⁹ Hij was een bereid en geleerd man, en gold als de meest gezaghebbende man in de Ommelanden. Hij was een geduchte politieke tegenstander van de stad Groningen. De familie bezat uitgebreide goederen en rechten, wereldlijke en kerkelijke, in het hele noordelijke kustgebied, maar ook daarbuiten. Ze had connecties overal binnen de Nederlanden en over de grenzen, in het bijzonder met Oost-Friesland. Onno's zoons en kleinzons namen actief deel aan de krijgswelingen in de Friese landen, maar ook elders in het Duitse rijk waartoe Nederland indertijd behoorde. Verscheidenen van hun moesten dit met de dood bekopen.

Na het overlijden van haar man Wigbold, die het familiebezit beheerde, probeerde Beetke zijn plaats in te nemen. Zij stond er vrijwel alleen voor, want haar oudste zoon Onno was misschien net volwassen, maar had zijn studie nog niet voltooid. Een man werd volwassen op zijn vijftienvigste of eventueel eerder door te trouwen. Beetke beoogde waarschijnlijk in eerste instantie niet meer dan de rechten van haar kinderen veilig te stellen. Het lag voor de hand dat Reloff, Wigbolds oudere en enige nog levende broer,

8 Zie bijvoorbeeld F.W.J. Koorn, 'Van 'coniunx' naar 'comitissa'. Een onderzoek naar de positie van de gravinnen van het Hollandse huis' in: *Ad fontes. Opstellen aangeboden aan prof. Dr. C. van der Kieft* (Amsterdam 1984) 153-166; Anne J. Duggan, ed., *Queens and Queenship in Medieval Europe* (Woodbridge 1997); Theodore Evergates, ed., *Aristocratic Women in Medieval France* (Philadelphia 1999).

9 Zie voor het navolgende Hartgerink-Koomans, *Het geslacht Ewsum*; Nip, 'Family Care', 50-57.

zich als hoofd van de familie zou opwerpen. Beetke raakte onmiddellijk met hem in conflict en was de eerste twaalf jaren van haar weduwschap in erfkwesties verwickeld. De oorzaak hiervan was dat de nalatenschap van haar schoonvader nog altijd ongescheiden was. Zo betwistte Relof haar het recht op de borg in Middelstum. Bij diens dood in 1532 was dit geschil nog niet opgelost, maar Beetke is vermoedelijk met zijn enige zoon en erfgenaam Onno tot een vergelijk gekomen en bleef voorlopig op de borg wonen.

Vijf jaar later, in 1537, stierf neef Onno zonder wettige nakomelingen. Opnieuw barstte de strijd om de ongedeelde boedel los. Deze keer waren het Beetke en haar inmiddels volwassen zoons Johan en Hidde die de jonge weduwe Magdalena Schenck van Tautenburg ieder recht op de erfenis van haar overleden man betwistten. Beetke en haar zoons weigerden ondermeer de huwelijksvereenkomst tussen Magdalena en Onno evenals diens testament te erkennen. Ze zegden daarmee de belangen van schoonzuster en tante Adde van Dornum als naaste rechtmatige erfgenaam te behartigen. Adde en haar zus Hisse waren de enige kinderen van Onno van Ewsum senior die nog in leven waren. Hisse was non en deelde daarom niet in de erfenis. Adde was getrouwd met de aanzienlijke en geleerde Oostfriese hoofdeling Hicke van Dornum, maar dit echtpaar had geen kinderen.

Over de gebeurtenissen zijn we goed geïnformeerd, onder andere dankzij het persoonlijke, en ongetwijfeld verre van objectieve, verslag van stadhouder George Schenck van Tautenburg, die als oom van Magdalena executeur-testamentair was en daarmee de belangrijkste opponent van Beetke en haar kinderen. Ook Johan van Ewsum trad als executeur-testamentair op. Dit verslag geeft de participatie van Beetke weer, terwijl zij in de officiële stukken nauwelijks figureert. Hierin komt zij hooguit naast haar zoons Johan en Hidde – haar oudste zoon Onno was in 1535 in de strijd tegen de Dopersen bij Münster gesneuveld – als voogd van haar nog minderjarige kinderen voor. Beetke, de gebroeders Johan en Hidde en enkele andere verwanten werden korte tijd in de stad Groningen gevangen gezet en de zaak diende zelfs voor de landvoogdes, Maria van Hongarije. Uiteindelijk werd in 1539 een schikking getroffen, waarbij Magdalena werd afgekocht. De Van Ewsums zijn de overeenkomst evenwel niet nagekomen.

Het gevecht speelde zich voornamelijk voor de rechtbank af. De gebroeders Van Ewsum hadden een universitaire opleiding genoten en waren ongetwijfeld goed onderlegd in het recht. Had niet hun grootvader Onno van Ewsum een compilatie van het Ommelander recht te boek laten

—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hisse	Hidde	Evert	Abele	Ewe	Reloff	Wigbold	Auke	Adde	
		x	x	x	x	x		x	
Johan van			Ida	Hendrik van	Luytge	Beetke van		Hicke van	
Rechteren			Onsta	Camphuijzen	Harinxma	Raskwerd		Dornum	
					Onno				
					x				
					Magdalena				
					Schenck v. T.				

Wigbold van Ewsum x Beetke van Raskwerd

—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Onno	Anna	Johan	Hidde	Gele	Christoffel	Wigbold	Clara		
	x	x		x	x	x	x		
	Focco	1. Henrick		Aepke	Margaretha	Geertruïda	Frederik		
	Ripperda	Käter		Onsta	van Dornum	van Willich	Ripperda		
		2. Anna van							
		Brumania							

M. Hartgerink-Koomans, *Het geslacht Ewsum* (Groningen 1938).

stellen?¹⁰ Beetke zal de rechtsgang graag zoveel mogelijk aan haar zoons hebben overgelaten. Uit het verslag blijkt evenwel dat zij en haar zoons eerder al, namelijk onmiddellijk na het overlijden van hun neef Onno, in actie waren gekomen om hun belangen veilig te stellen. Dit was met het nodige geweld gepaard gegaan en de stadhouder schilderde Beetke af als de drijvende kracht hierachter. Hij noemde haar onwrikbaar en meedogenloos.

Uiteindelijk slaagden Beetke en haar zoons in hun opzet. Adde van Ewsum nam eveneens genoegen met een regeling en zo kwam de nalatenschap van neef Onno onder hun beheer. Ook Onno's buitenechtelijke dochtertje Anske werd aan de zorg van Magdalena onttrokken en kwam onder de hoede van Beetke. Hierdoor kwamen de goederen die het meisje door haar vader bij testament waren toebedeeld eveneens onder het beheer van Beetke en haar kinderen. Dit alles gebeurde onder het mom van behartiging van de familiebelangen, maar het is denkbaar dat ook wraakgevoelens over het eerdere optreden van Beetke's zwager Johan jegens haar en haar kinderen meespeelden.

De nederlaag moet voor Schenck van Tautenburg, stadhouder van Karel V, zuur zijn geweest. Zijn tegenstanders onderhielden namelijk nauwe banden met Karel, hertog van Gelre, wiens pogingen om de heerschappij in de Ommelanden te verwerven aanvankelijk door toedoen van de stadhouder op niets waren uitgelopen. Bij de vredesonderhandelingen (1528) kreeg de hertog dit gezag wel toegekend, maar in 1536 moest hij het aan Karel V zelf overdragen. Nog voor de dood van haar zwager Relof had Karel van Gelre in 1531 aan Beetke en haar erfgenamen het eeuwig bezit van het hoogste rechterlijke ambt, het grietmanschap, in het gebied Vredewold (in het westen van de provincie Groningen) geschonken. Karel V bevestigde haar in 1545 nog eens hierin. Deze functie kon zij vanzelfsprekend niet uitoefenen; dat recht kwam haar zoons toe.

Dat Beetke ook haar mannetje stond in de steeds weer oplaaierende rivaliteitsstrijd met het hoofdelingengeslacht Entens getuigt het verhaal dat Beetke in 1546, zo'n zestig jaar oud, aan het hoofd van een gewapende macht de kerkelijke privileges van de Van Ewsums in Middelstum verdedigde. De johannieter nonnen in Warffum roemden Beetke daarentegen om haar talrijke weldaden. De Van Ewsums werden als de stichters en beschermers van hun vestiging in Wijtwerd beschouwd.

10 T.S. Baker Johnston ed., *Codex Hummercensis* (Leeuwarden 1998) 271-272.

Het is duidelijk dat Beetke, weduwe van Ewsum, tot in de hoogste kringen als het hoofd van de familie werd beschouwd. Johan was inmiddels, in 1537, met Henryck Cater getrouwd en vestigde zich op de havezate Mensinghe in Roden, waar neef Onno en eerder diens vader Relof hadden gewoond. Dit was een leengoed van de bisschop van Utrecht dat Onno senior in de familie had gebracht. Johan drong bij zijn moeder aan op een boedelscheiding, niet om haar plaats in te nemen, maar om financiële redenen. Beetke was hiervoor niet te vinden. Het kan zijn dat ze haar machtspositie nog niet wilde opgeven, maar het is waarschijnlijker dat ze voor de belangen van haar jongere kinderen opkwam. Van de jongens was alleen Johan getrouwd; Christoffel en Wigbold studeerden nog in Leuven.

Brieven in het familiearchief laten ons Beetke zien door de ogen van haar zoons en naaste medewerkers, Hercules, geestelijke en bastaard van wijlen haar zwager Abeke van Ewsum (†1503), en haar huiskapelaan Jacob Lamberti. Ze komt hieruit naar voren als een zeer beminde, toegewijde en liefdevolle moeder, en als een capabele, maar ook kwetsbare, ouder wordende vrouw.¹¹ Toen Johan haar in 1554 vroeg om zijn zoon ten doop te houden moest zij tot haar spijt verstek laten gaan:

‘...myn hardtlieve soene unde dochter van Ewssum hebben begheert yck horen yunghen sone solden helpen mede ter vonten holden, yn welck yck my van harten erfrouwe myt hoechlycker danckseggynghe an den almechtyghedeet ons dorch syne grote gudycheyt hefft vergunnet. Soe yck nu krancklyck syn unde my nyet moghelyck daer te komen, twelck my nyet weynych beswaertt...’

(...mijn zeer geliefde zoon en dochter Van Ewsum hebben de wens geuit dat ik hun jonge zoon mede ten doop zal houden, waarin ik mij van harte verheug met grote dankzegging aan de Almachtige die dit ons in Zijn grote goedheid heeft vergund. Omdat ik nu ziekelijk ben en daar met geen mogelijkheid kan komen, wat mij niet weinig bezwaart...)¹²

Behalve om haar eigen kinderen en neef Onno's dochter Anske, bekommerde zij zich om de kinderen van haar overleden schoonzuster Ewe van Ewsum (†1500) en Hendrik Camphuijsen, die inmiddels hertrouwd was. Zij zorgde voor haar zieke schoondochter die jong overleed, terwijl

11 Hartgerink-Koomans, *Het geslacht Ewsum*, 139-140.

12 RHC Groninger Archieven, Familiearchief Van Ewsum, inv. 11 (5 januari 1554).

Johan evenals zijn broers zijn militaire carrière kon vervolgen door het beheer van de familiegoederen aan zijn capabele moeder over te laten. Maar de jongens wisten niet hoe ze haar moesten vertellen dat na haar oudste zoon Onno, nu, in 1546, ook Hidde was tijdens Schmalkaldische oorlog bij Dillingen aan de pest gestorven. De afwezigheid van haar jongste zoon Wigbold, die kort daarna voor een strafbedevaart naar het Heilige Land vertrok en meer dan twee jaar wegbleef, viel haar zeer zwaar.

In 1552 vestigde Johan zich met zijn tweede vrouw, Anna van Burmania, definitief op Mensinghe om een gezin te stichten. Inmiddels waren alle kinderen behalve Wigbold getrouwd. Eindelijk besloot Beetke plannen voor de boedelscheiding op te stellen. Ook nu had ze de belangen van haar kinderen, in het bijzonder de jongsten, op het oog en wilde ze problemen tussen hen onderling voorkomen. Daarin is ze niet geslaagd. Bij haar overlijden in 1554 was de verdeling nog niet geregeld en de door haar gevreesde problemen bleken niet te voorkomen.

Beetke had het werk van haar overleden echtgenoot voortgezet en breidde de goederen die hij in het westelijk deel van de provincie had verworven verder uit. Ze voltooide de bouw van het huis Nienoord bij Leek, die hij was begonnen, en waar zij voornamelijk verbleef. Ze was verantwoordelijk voor de opvoeding en opleiding van haar kinderen, maar ook voor het vinden van goede huwelijkspartners voor hen. Gelukkig kon zij rekenen op de steun van de eerder genoemde Adde en Hicke van Dornum.

Kerk en religie waren sterk bepalende factoren in de middeleeuwse maatschappij en het was dan ook onontkoombaar dat Beetke hierin verwickeld was. In een tijd waarin de Lutherse ideeën steeds meer terrein wonnen bleef zij trouw aan de kerk van Rome. Het geslacht Van Ewsums bezat een groot aantal kerkelijke privileges en droeg bijvoorbeeld de zorg voor de parochiekerk in Middelstum. De familie had onder andere het recht om in verschillende kerken en kapellen de pastoors en andere geestelijken te benoemen. Beetke toonde zich bereid en in staat om deze rechten te verdedigen. Zij zag erop toe dat uitsluitend goede katholieke priesters werden benoemd. De Johannieten in Wijtwerd roemden haar weldaden en schonken haar en haar kinderen een aantal rechterlijke functies die hun klooster in bezit had.

De indruk bestaat dat Beetke ernaar streefde het christelijke ideaal van de goede weduwe na te leven. Ze leidde een sober bestaan en had altijd een huiskapelaan om haar met raad en daad bij te staan. Haar zoons studeerden aan de conservatief-katholieke universiteit van Leuven, terwijl de meisjes vermoedelijk voor hun opvoeding enige tijd in het benedictijner

nonnenklooster in Norden verbleven, waar haar schoonzuster Hisse van Ewsum priorin was. Dit klooster had veel te lijden van de godsdienstige tegenstellingen en nadat het in 1532 door brand was verwoest, vonden Hisse en een aantal van haar kloosterlingen onderdak bij Beetke op Nienoord.

De gefragmenteerde bronnenoverlevering uit de Middeleeuwen staat een mediëvist niet toe om personages uit die periode in alle facetten te kennen. Hun normen en waarden staan soms zover van ons af dat het niet altijd meevalt begrip en sympathie voor ze te voelen. Natuurlijk lieten haar tegenstanders zich niet positief over Beetke uit, maar er waren ook andere signalen. De weduwe Beetke had twee functies te vervullen. Als hoofd van de familie bewaakte ze strijdvaardig de belangen, niet alleen van haar eigen kinderen, maar van de hele familie Van Ewsum. Als ouder vervulde ze een dubbelrol en ze deed dit met verve: als een dominante, sturende vader, maar ook als een zorgzame moeder.

Het ziet ernaar uit dat ze als eerste vrouw van Nienoord niet erg geliefd was bij de lokale bevolking. Volgens een in 1930 voor het eerst gepubliceerd volksverhaal kon Beetke vanwege haar hebzucht en het onrecht dat ze anderen had aangedaan na haar dood geen rust vinden en spookte zij als een witte vrouw rond de vijver bij het huis Nienoord. Ze had op haar oude dag schenkingen gedaan om het weer goed te maken, maar tevergeefs.¹³ Het is niet waarschijnlijk dat dit verhaal tot de zestiende eeuw is terug te voeren. Vermoedelijk gaat het om een (veel) latere samenvoeging van twee mondelinge tradities, namelijk herinneringen aan Beetke en bekende spookverhalen van witte ‘wieven’. Opmerkelijk is wel dat Beetke’s naam zo lang in het volksgeheugen is blijven voortleven.¹⁴ Men kan zich afvragen hoe het oordeel was uitgevallen als ze niet een vrouw maar een man was geweest.

13 E.J. Huizinga-Onnekes en K. ter Laan, *Groninger volksverhalen* (Groningen 1981, herdruk) 196-197.

14 Vriendelijke mededeling van Dr. Jurjen van der Kooi. Het verhaal is niet opgenomen in Willem de Blécourt e.a., *Verhalen van stad en streek: sagen en legenden in Nederland* (Amsterdam 2010).